

обмеження споживання відповідної продукції в суспільстві, створенням нової організаційної структури органів державної влади, обґрунтуванням концепції державної політики у сфері виробництва, обігу і споживання продукції та механізмів її здійснення.

Встановлено, що головною проблемою галузі алкогольних напоїв є нестійке та недосконале державне регулювання цієї галузі. І вже як наслідок цього з'являються проблеми великого тіншового ринку, фінансові схеми, не тільки невіршення, а й загострення сировинної проблеми. Одним з найбільш вдалих та доречних вирішень цієї проблеми на мою думку є створення єдиного органу регулювання алкогольної галузі, а саме Державного комітету України з монополії на виробництво та обіг спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, при Кабінеті міністрів України, який своєю діяльністю мав би запобігати виходу непродуманим законам, та виконувати не тільки функції контролюючого органу, а й сприяти розвитку спиртової, лікеро-горілчаної та виноробної галузей.

В. А. Ціленко,

здобувач кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПИТАННЯ СИСТЕМНОСТІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На підставі аналізу правової природи відносин в сфері будівництва можна стверджувати, що будівельна діяльність є господарською діяльністю, пов'язаною із створенням нових, відновленням, розширенням і вдосконаленням наявних об'єктів виробничого та невиробничого призначення, що належить до основних фондів.

Господарські правовідносини, які виникають при здійсненні будівельної діяльності, регулюються ГК та ЦК України, Законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про основи містобудування», «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування», «Про архітектурну діяльність», «Про майнову відповідальність за порушення умов договору підядру (контракту) про виконання робіт на будівництві об'єктів», «Про планування і забудову територій» тощо.

Будівельна діяльність охоплює комплекс робіт – проектних, будівельних, монтажних, пусконаладжувальних та інших, пов'язаних із будівництвом об'єкта, що виконується у технологічній послідовності з метою створення будівельної продукції. Вона реалізується через будівництво. У зв'язку з цим звертає на себе увагу визначення терміну «будівництво», який передбачений у Рекомендаціях

щодо безпеки та гігієни праці у будівництві від 20.06.1988 р. № 175. Так, відповідно до п. 2 розділу 1 термін «будівництво» охоплює: будівельні роботи, серед них земляні роботи і спорудження, конструктивні зміни, реставраційні роботи, капітальний і поточний ремонт (куди входять чистка й пофарбування) та знесення усіх видів будинків чи будівель; цивільне будівництво, куди входять земляні роботи й спорудження, конструктивні зміни, капітальний і поточний ремонт та знесення, наприклад аеропортів, доків, гаваней, внутрішніх водних шляхів, гребель, захисних споруд на берегах річок і морів поблизу зон обвалів автомобільних доріг і шосе, залізниць, мостів, тунелів, віадуків та об'єктів пов'язаних з наданням послуг, таких як комунікації, дренаж, каналізація, водопостачання й енергопостачання; монтаж демонтаж будов і конструкцій з елементів заводського виробництва, а також виробництво збірних елементів на будівельному майданчику.

Згідно з Господарським кодексом України будівництво, що виконується суб'єктами господарювання або на їх замовлення, здійснюється на умовах підряду. Можуть укладатися такі договори підряду (контракти): на капітальне будівництво, на виконання проектних і досліджувальних робіт, на виконання монтажних та інших робіт для будівництва, інші договори.

Забезпечення публічних інтересів в сфері будівництва здійснюється державою за допомогою окремих механізмів. Слід зазначити, що названі інтереси утворюють в сфері будівництва складний комплекс, а процес їх реалізації у вітчизняному будівельному комплексі пов'язаний з різними проблемами і суперечностями, розв'язання яких вимагає упорядкування й прийняття зважених, обгрунтованих рішень. До таких проблем слід віднести стрімке підвищення цін на нерухомість при водночас повільному зростанні будівельних потужностей, відсутність чітко визначених перспектив ринкового розвитку, що значною мірою обумовлено політичною нестабільністю, економічним спадом, у металургійній галузі, що виробляє будівельні конструкції тощо. Серед проблемних аспектів будівельного комплексу слід відзначити також відставання у техніко-технологічному плані, відсутність вітчизняних сучасних будівельних матеріалів і технологій, неефективне використання наявних виробничих потужностей.

Сьогодні особливого значення набуває розгляд таких проблем у будівництві як рівень цін на будівельні матеріали, реалізація організаційно-господарських повноважень Держбуду України та Державної іпотечної установи, забезпечення нормального функціонування підприємств під час очікуваного майбутнього зниження цін на вітчизняну нерухомість, залучення дешевого зовнішнього фінансування на реалізацію будівельних проектів тощо. Найбільш гострою проблемою капітального будівництва є галузеве ціноутворення, зокрема диспропорції у територіальному розвитку структури виробництва основних будівельних матеріалів (у розташуванні цементних заводів), що призводить до значних регіональних коливань цін на основні будматеріали.

Будівельна галузь посідає одне з основних місць в економіці держави. Вона створює основні фонди як виробничого, так і невиробничого характеру для функціонування всіх галузей національної економіки, забезпечує побутові, соціально-культурні потреби населення, сприяє створенню великої кількості нових робочих місць та реалізації продукції інших галузей народного господарства, які споживаються в процесі здійснення основної діяльності – будівництва. Однак ефективність функціонування будівельної галузі залежить від державної політики щодо її підтримки та регулювання, спрямованого на інформаційне забезпечення, створення та нормативно-правової бази оптимального податкового навантаження тощо.

Окремої уваги потребує питання забезпечення конкурентоспроможності будівельної продукції на внутрішньому й світовому ринках, що вимагає у першу чергу проведення інституціональних перетворень, головними напрямками яких є: дерегуляція нормативно-правової регламентації будівельної діяльності; підтримка малого підприємництва у будівельній сфері; формування потужного біржового ринку будівельних матеріалів тощо.

В свою чергу здійснення структурного регулювання модернізації будівельної галузі в ринкових умовах повинне спиратися на механізм і систему регуляторів та інструментів, що притаманні зокрема інвестиційній, кредитно-фінансовій, транспортній, податковій та іншим напрямкам економічної політики держави.

Основним механізмом реалізації стратегії є комплекс заходів щодо активізації інвестиційної діяльності в будівництві, який включає: концентрацію державних інвестицій на об'єктах, які забезпечують упровадження нових містобудівних принципів, архітектурно-будівельних систем, технологічних, об'ємно-планувальних і конструктивних рішень; підвищення рівня координації та якості управління інвестиціями, реалізованими в рамках адресної інвестиційної програми і Державних цільових програм, спрямованих на широкомасштабні роботи по створенню сучасної технічної інфраструктури в національній економіці; активне використання механізмів зниження інвестиційних ризиків у наукомісткі і високотехнологічні проекти за рахунок державної підтримки заключних стадій досліджень і розробок та доведення їх результатів до стадії комерційного освоєння; активізація розвитку інфраструктури інвестиційного ринку (фондів венчурного фінансування, страхових агентств, спеціалізованих інформаційних агентств тощо), формування ринку інноваційно орієнтованих інвестиційних проектів; розробка механізмів участі держави в інвестиційних проектах нефінансовими вкладеннями у вигляді об'єктів інтелектуальної власності; активізація діяльності державних банків, державних інвестиційних компаній у доборі й фінансуванні на зворотній основі інвестиційних проектів будівництва; посилення інвестиційної спрямованості в діяльність ринку цінних паперів з метою вдосконалення механізму міжгалузевого переливу капіталу; вдосконалення

й розширення лізингової діяльності; перегляд існуючих механізмів і принципів виділення державних гарантій по інвестиційних кредитах.

На жаль, на сьогодні зазначенні механізми не спрацьовують в повному обсязі і потребують аналізу стану їх ефективності та напрямів удосконалення.

Необхідно відзначити, що одним із механізмів залучення коштів у будівництво є концесійні відносини.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про концесії», концесія – надання з метою задоволення суспільних потреб уповноваженим органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі юридичній або фізичній особі (суб'єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) об'єкта концесії (строкове платне володіння), за умови взяття суб'єктом підприємницької діяльності (концесіонером) на себе зобов'язань по створенню (будівництву) та (або) управлінню (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику.

Зазначенні правовідносини виникають на підставі договору концесії, за якого держава або ж територіальна громада надає суб'єкту підприємницької діяльності об'єкт концесії, за що, відповідно, одержує від нього кошти, а суб'єкт підприємницької діяльності, концесіонер, беручи на себе вищезазначені зобов'язання, майнову відповідальність та підприємницький ризик – одержує кошти від функціонування переданого йому об'єкта.

Відповідно до ГК України в концесію надаються об'єкти права державної та комунальної власності, а саме: майно підприємств, які є цілісними майновими комплексами або системою цілісних майнових комплексів; об'єкти незавершеного будівництва та законсервовані об'єкти, які можуть бути добудовані з метою їх використання для надання послуг по задоволенню громадських потреб у сферах діяльності, визначених у Законі України «Про концесії»; спеціально збудовані об'єкти відповідно до умов концесійного договору для задоволення громадських потреб. Надаються в концесію ці об'єкти у випадку, якщо вони використовуються у таких сферах господарської діяльності, серед яких можна відокремити: будівництво (комплекс будівельних робіт, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, капітальним ремонтом) та (або) експлуатація: автомобільних доріг, об'єктів дорожнього господарства, інших дорожніх споруд, шляхів сполучення, вантажних і пасажирських портів, аеропортів, готелів, туристичних комплексів, кемпінгів та інших відповідних об'єктів туристичної індустрії, жилих будинків, внутрішньо-господарських меліоративних систем та окремих об'єктів їх інженерної інфраструктури; надання послуг у житлово-експлуатаційній сфері тощо. І хоча окремі питання концесії врегульовані в Законі України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг» однак, на нашу думку цей перелік потребує доповнення.

Крім того, світовий досвід переконує, що одним із механізмів розв'язання житлових проблем у ринкових умовах господарювання є житлова іпотека. Однак, на нашу думку Закон України «Про іпотеку» потребує опрацювання разом з Житловим кодексом України, в зв'язку з наявністю окремих суперечок, в тому числі з ЦК України, в частині повернення кредитів громадянами України.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що існуючі механізми регулюючого впливу держави на господарську діяльність у будівельній сфері є недосконалими та потребують нормативного доопрацювання.

Т. А. Цувіна,

асистент кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВО НА СУД У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ У СВІТЛІ ВИМОГ ОСНОВОПОЛОЖНОГО ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Україна є правовою державою, в якій визнається та діє принцип верховенства права (ст. ст. 1, 8 Конституції України) та забезпечується право на судовий захист як невід'ємне право кожного (ст. 55 Конституції України).

Частиною права України є Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (надалі – ЄКПЛ), та прецедент на практика Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ). Пункт 1 ст. 6 ЄКПЛ закріплює право кожного на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру.

У літературі існують різні підходи щодо тлумачення п. 1 ст. 6 ЄКПЛ. В основному йдеться про право на справедливий судовий розгляд (Афанасьєв С. Ф., Ентін Л. М., Лукайдес Л. та ін.) або доступність правосуддя (Приходько І. А., Сакара Н. Ю., Сидоренко В. М. та ін.). Однак, на нашу думку, з точки зору концептуальної єдності більш адекватним щодо інтерпретації положень ЄКПЛ та практики ЄСПЛ є підхід, який в теорії можна назвати «право на суд», що постає у зв'язку із дослідженнями, присвяченими реалізації принципу верховенства права у сфері судочинства. Такий підхід з очевидністю фундаменталізує проблему судового захисту та правосуддя і виводить її на рівень сучасних методологічних проблем правознавства, адже дозволяє прослідкувати діалектичні взаємозв'язки між основоположним принципом верховенства права та правом на суд як його еквівалентом у сфері цивільного судочинства.